

РОЗДІЛ II
ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ І ПОСЛУГИ
В СИСТЕМІ БІБЛІОТЕЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

УДК 027.54(477-25)НБУВ:025:004.65

Ольга Василенко,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1235-1452>,

кандидат історичних наук,

директор Інституту бібліотекознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

м. Київ, Україна

просп. Голосіївський, 3, Київ 03039, Україна

e-mail: vasylenko@nbuv.gov.ua

Наталія Білінець,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7249-6437>,

науковий співробітник,

відділ теорії та історії бібліотечної справи,

Інститут бібліотекознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

м. Київ, Україна

просп. Голосіївський, 3, Київ 03039, Україна

e-mail: bilinets@nbuv.gov.ua

СПЕЦІАЛІЗОВАНІ БАЗИ ДАНИХ
ЯК СКЛАДНИК ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Мета цієї публікації – розглянути сучасний комплекс спеціалізованих баз даних як важливого складника системи інтелектуальних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у стані його розвиненості, актуальності та функціонального призначення. **Методологія дослідження** ґрунтується на використанні комплексу загальних і спеціальних методів: наукового аналізу, синтезу, опрацювання наукових публікацій, звітів та інформації вебпорталу Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, узагальнення; застосуванні принципів наукової об'єктивності й історизму. **Наукова новизна.** Уперше охарактеризовано комплекс спеціалізованих баз даних як вагомий складник системи науково-інформаційних ресурсів, створених Національною бібліотекою України імені В. І. Вернадського, у контексті їх розвитку, оптимізації, реструктуризації, актуальної статистики, доступності, використання у забезпеченні інформаційно-знанневих і культурно-освітніх потреб суспільства.

Висновки. В умовах сучасних геополітичних викликів, пов'язаних з військовою агресією Російської Федерації проти України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського продовжує роботу щодо розбудови й оптимізації електронного науково-інформаційного ресурсу, потужним складником якого є спеціалізовані бази даних (77), унікальні за своїм контентом і потенційно відкриті для найширшого загалу українських і зарубіжних користувачів. Електронні інформаційні ресурси НБУВ мають національне значення, постійно розвиваються, удосконалюються, збагачуються новою суспільно значущою інформацією, інтегруються до європейського та світового науково-інформаційного простору.

Ключові слова: база даних, спеціалізована база даних, наукові інформаційні ресурси, наукова бібліотека, електронна бібліотека, цифрова бібліотека, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Актуальність теми дослідження. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (далі – НБУВ) володіє найпотужнішим в країні науково-інформаційним потенціалом, основу якого складають документний фонд на матеріальних носіях (понад 16,3 млн примірників видань, із них понад 4 млн належать до унікальної історико-культурної спадщини) й електронні ресурси (текстові, бібліографічні, реферативні тощо). Створення та розбудова такого масштабного науково-інформаційного ресурсу загальнодержавного значення у комплексі з відповідною інфраструктурою та системою бібліотечно-інформаційних послуг дає змогу НБУВ забезпечувати доступ до знань та інформації широкому колу українських і зарубіжних користувачів.

Задоволенню інформаційно-знаннєвих потреб суспільства, а також розкриттю та популяризації видань бібліотечного фонду НБУВ, зокрема документів національної історико-культурної спадщини, значною мірою сприяють спеціалізовані бази даних (далі – СБД), які є вагомим складником електронних науково-інформаційних ресурсів, створених різними структурними підрозділами бібліотеки. Уявлення про тематико-видову структуру в контексті актуальності функціонування та призначення цього комплексного електронного науково-інформаційного ресурсу НБУВ буде корисним як для фахівців бібліотек, які обслуговують користувачів, так і безпосередньо для самих користувачів (науковців, аспірантів, студентів, дослідників, спеціалістів різних галузей діяльності).

Аналіз досліджень і публікацій. Упродовж останніх п'яти років проблематика щодо розвитку баз даних (далі – БД) НБУВ певною мірою представлена на сторінках фахових видань. Насамперед, слід згадати публікацію М. Іванової, у якій авторка надає оглядову інформацію про бібліотечні БД, зосередивши значну увагу на переліку найменувань, а також наводить статистичні відомості (не посилаючись на джерело), які на сьогодні вже втратили свою актуальність [6]. Про окремі БД НБУВ, які наразі створюються чи продовжують формуватися, йдеться у низці наукових

статей, зокрема, опублікованих у науково-практичному журналі «Бібліотечний вісник». Так, основним напрямом розвитку системи формування реферативної бази даних «Україніка наукова» присвячена публікація колективу авторів у складі В. Петрова, А. Крючина, К. Лобузінної, С. Гарагулі, І. Балагури, Н. Мініної [9]. Про функціональні можливості використання бібліографічних і реферативних БД у процесі формування баз даних наукових портфоліо авторів і установ ідеться у статті Н. Гриценко, О. Ключнікової, О. Сандул [3]. У публікації Н. Самохіної та І. Пелюховської розглянуто електронні інформаційні ресурси (далі – ЕІР) НБУВ у контексті їхньої класифікації за властивостями, технологією створення та формування [10].

У контексті інформаційного забезпечення науково-дослідної та практичної діяльності в НБУВ основні аспекти створення бібліотекознавчих БД, їх структурно-технологічні метаморфози впродовж понад двадцятирічного періоду їхнього формування розглянуто О. Василенко та С. Масловською у розділі колективної монографії «Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: бібліотекознавство і бібліотечна діяльність в інноваційному процесі розвитку (2002–2020)» [2]. Також про деякі БД згадується у публікаціях, що висвітлюють певні напрями діяльності НБУВ, результати виконання наукових тем, популяризації фондів тощо.

Мета цієї публікації – розглянути сучасний комплекс спеціалізованих баз даних як важливого складника системи інтелектуальних ресурсів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у стані його розвиненості, актуальності, функціонального призначення.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до «Стратегії розвитку Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (2022–2025)» формування цілісного комплексу бібліотечно-інформаційних ресурсів є прерогативним складником діяльності НБУВ. Це висвітлено у пріоритетних завданнях Стратегії, спрямованих, насамперед, на формування консолідованих бібліотечних ресурсів і дослідження фондів, розвиток дослідницької інфраструктури та цифрової наукової комунікації, розбудову Бібліотечного порталу та Репозитарію наукових праць НАН України, створення системи традиційних та електронних каталогів [12].

Розробка технічного завдання будь-якого електронного інформаційного ресурсу, процес його створення, формування та розбудова структурними підрозділами НБУВ здійснюється, як правило, у межах наукової діяльності бібліотеки. Відповідно до завдань тематики науково-дослідних робіт НБУВ створюються електронні пошукові та довідкові системи, електронні колекції національної історико-культурної спадщини, цифрові ресурси наукових текстів, інтелектуальних спеціалізованих баз ретроспективної та сучасної інформації, які в процесі формування, систематизації, упорядкування забезпечують

накопичення та зберігання інформації, здійснення оперативного пошуку за різними параметрами, відбір релевантної інформації та її представлення у зручному для користувачів вигляді.

Згідно з чинним стандартом України ДСТУ 7448:2013 «Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять» база даних – це сукупність взаємопов'язаних даних, організована відповідно до певних правил описування, зберігання та маніпулювання, подана у формі, придатній для автоматичного опрацювання, і призначена задовольняти інформаційні потреби користувачів інформації [4]. Відповідно до стандарту БД поділяються на бібліографічні, документальні, фактографічні, повнотекстові, реферативні, лексикографічні, мультимедійні, розподілені, інтегровані, службові та інші і містять відповідно бібліографічні описи документів разом з анотаціями чи рефератами, дані про лексичні одиниці певної лексикографічної моделі та її структуру тощо [4]. Також БД класифікують за такими критеріями: за характером збереженої інформації (фактографічні, документальні – бібліографічні, повнотекстові, реферативні), характером організації даних (інтегровані, корпоративні), призначенням (загального, службового використання) [7].

СБД розглядаємо як поименовану сукупність даних, оснований на однакових принципах опису, опрацювання, збереження та пошуку інформації. Як зазначають укладачі «Посібника з академічних досліджень «Lowgu», СБД дають змогу цілеспрямовано шукати інформацію за однією чи декількома конкретними предметними рубриками. СБД нерідко називають дослідницькою або бібліотечною БД (наприклад, з економіки, медицини, історії України, бібліотечної справи тощо), для певного виду видань або документів (наприклад, книг, статей, матеріалів конференцій, відео, зображень) або для конкретного хронологічного періоду, протягом якого була опублікована інформація. Також розробники електронного посібника з академічних досліджень «Lowgu» наголошують, що більшість тих даних, які містять СБД, не можуть знайти Google або Bing [11]. Виходячи з цього, розкриття відомостей про СБД широкому загалу бібліотечних співробітників і дослідників є важливим складником ефективного задоволення інформаційно-знанневих потреб суспільства.

У комплексі ЕІР НБУВ наявні практично всі види СБД, проте здебільшого – це бібліографічні (аналітико-синтетичні відомості про опубліковані твори) та повнотекстові (електронні видання, цифрові аналоги друкованих видань, наукові статті, інформаційно-аналітичні матеріали тощо), також формуються мультимедійні, довідкові, службові БД фактичної інформації та інші.

Це зумовлено тим, що НБУВ є провідним науковим і бібліотечно-інформаційним комплексом країни, а її фонди є невід'ємним складником

культурної спадщини українського народу, носієм національної пам'яті, культурних здобутків і духовних цінностей українського суспільства. Найбільші в Україні, універсальні за змістом, унікальні за повнотою фонди НБУВ, зокрема «Фондрукописів, стародруків, рідкісних видань, історичних колекцій, архівний фонд та депозитарій Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського», внесені до Державного реєстру наукових об'єктів, що становлять національне надбання. У них зібрані джерела інформації від зародження писемності до сучасних українських і зарубіжних наукових видань, які виконують науково-інформаційно-комунікаційну та меморіальну функцію, слугують науковою базою досліджень, репрезентують рукописну, книжкову, історико-культурну, документальну спадщину національного та світового значення.

Також у НБУВ зберігається значна кількість створених на території України та в інших країнах світу рукописів і стародруків; найбільше зібрання українських друкованих видань; картографічні, нотні, газетні, образотворчі зібрання; архівний фонд Національної академії наук України (далі – НАН України); бібліотечні колекції; особові фонди видатних українських учених, діячів держави та культури; зарубіжні родові колекційні зібрання видатних особистостей; колекції рукописів і видань єврейського фонду, зарубіжної наукової літератури, української діаспори; рукописів і друкованих творів національних меншин, що проживають в Україні тощо.

Відповідно до Програм наукових досліджень НАН України, наукові підрозділи, які функціонують у структурі НБУВ, розробляють фундаментальні і прикладні дослідження та впроваджують результати наукової роботи у практику бібліотек, наукових, освітніх, культурних установ.

У контексті реалізації завдань науково-дослідних робіт важливим здобутком НБУВ є формування та розвиток національних ЕІР і сервісів, СБД, електронних бібліотек, цифрової бібліотеки загальнодержавного значення, формування (створення, наповнення, упорядкування) доступних читачеві електронних БД бібліографічної, реферативної та повнотекстової інформації, що розкриває зміст спеціалізованих фондів і колекцій НБУВ.

Курсом на інформатизацію бібліотечних процесів на початку 90-х років ХХ століття, «створення інформаційних ресурсів і баз даних, які б забезпечували розкриття фондів бібліотек та їхній пошук у світовому документальному потоці, забезпечення оперативного і якісного інформаційного обслуговування читачів, створення та підтримку вебсерверів бібліотек, інтеграцію інформаційних ресурсів» [8] у НБУВ було зумовлено створення та розвиток локальних СБД, що надалі слугуватимуть підґрунтям комплексного наукового електронного бібліотечно-інформаційного ресурсу, який функціонально забезпечуватиме процеси вивчення, збереження, накопичення, опрацювання

спеціалізованих фондів НБУВ, документальної спадщини України, аналітичної інформації задля максимально оперативного та якісного забезпечення науково-дослідних, освітніх, культурних потреб користувачів і популяризації здобутків вітчизняної науки у світовий науковий простір.

Розгалужена структурна система НБУВ зумовила створення різними підрозділами-фондоутримувачами, що обслуговують користувачів НБУВ, СБД, передусім – електронних каталогів (далі – ЕК). Щодо визначення формування ЕІР орієнтувалися на актуальність проблематики, оперативне задоволення інформаційних потреб користувачів, а також розкриття та популяризацію складу спеціалізованого фонду. Наочно це демонструє анотований каталог «Бази даних служби довідково-бібліографічного обслуговування» (1996). Анотований каталог містить відомості про локальні БД, створені у НБУВ станом на 1996 рік, а також БД на CD-ROM (переважно зарубіжних інформаційних інституцій, зокрема США), які використовуються у довідково-бібліографічному обслуговуванні користувачів бібліотеки. В описі про інформаційний ресурс представлено назву, тип БД, короткий зміст, пошукові елементи, відомості про виробника [1].

У числі перших спеціалізованих бібліографічних БД, створених відділом довідково-бібліографічного обслуговування, були «Есop» (понад 10,5 тис. бібліографічних описів; хронологічний період – 1992–1995 рр.; містила інформацію про книги, статті зі збірників і періодичних видань з питань ринкової економіки) та «Статистика» (хронологічний період – 1989–1994 рр.; інформація про видання з питань організації, теорії та практики статистики; книги, статті з журналів і збірників українською та іншими мовами; видання, наявні у фондах НБУВ, Національної парламентської бібліотеки України, бібліотеки Міністерства статистики супроводжуються шифрами зберігання). Відділ електронних каталогів НБУВ на той час розпочав створення ресурсу «Електронна енциклопедія «Книжкова спадщина України», в якому акумулювалася інформація про пам'ятки східнослов'янської писемності й українського друку (рукописи, першодруковані книги, рідкісні та цінні видання), текстова інформація довідкового характеру, бібліографічні дані, ключові слова, посилання [1].

У напрямі створення ЕІР початкового етапу інформатизації НБУВ науковцями і фахівцями бібліотеки проводилася велика за обсягом робота з наукової підготовки анотованого наукового опису, синтезу інформації, оцифрування, створення системи спеціалізованих каталогів і картотек бібліотеки та її партнерів, фонду страхових копій, електронного фонду НБУВ, локальних БД структурних підрозділів (сформованих на різному програмному забезпеченні, отриманому на безоплатній основі) та власного ЕК, який запрацював 1994 р. з урахуванням міжнародного формату

бібліографічних записів для інформаційної сумісності з БД світової спільноти. Саме ЕК (ОРАС) відображає надходження видань до фонду НБУВ з початку його формування. Значну частину ретроспективного бібліотечного фонду НБУВ відображає електронний імідж-каталог, створений методом сканування генерального каталогу НБУВ.

Водночас здійснювалося поповнення ЕІР вебсайту НБУВ, зокрема загальнодоступних ресурсів з вільним доступом через інтернет, доступом у межах бібліотеки; передплатених онлайн-науково-інформаційних ресурсів провідних світових постачальників наукової інформації з доступом згідно з ліцензійними угодами (НБУВ, установ НАН України).

З другого десятиліття ХХІ століття фактично розпочинається період становлення, розвиток, актуалізація відкритих цифрових ресурсів наукової та національної історико-культурної спадщини, формування інформаційно-бібліотечних та інформаційно-пошукових систем, створення електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів і сервісів з визначенням вимог щодо обов'язкового зберігання в єдиному електронному форматі результатів наукової діяльності [7]. У цей час на платформу загальнобібліотечної автоматизованої бібліотечно-інформаційної системи (далі – АБІС) переводяться ЕК НБУВ і внутрішні технологічні процеси централізованого опрацювання документів. Також повноцінно запрацював вебпортал бібліотеки, на якому було сконцентровано значний науково-інформаційний е-ресурс спеціалізованих підрозділів НБУВ. Упровадження уніфікованої програмної платформи НБУВ обумовило інтеграцію, злагодженість, взаємопов'язаність функціонування наявних БД з можливістю опрацювання ЕІР будь-якої складності, забезпечило повний, вільний, постійний доступ до інформаційних ресурсів бібліотеки [7]. Крім того, удосконалювалися пошуковий апарат та інтерфейс користувачів ЕК і бібліографічних БД НБУВ (засоби навігації, лінгвістичної сумісності, пошукові словники, доступ до нових надходжень тощо), які задовольняють потреби як читачів бібліотеки, так і віддалених українських та іноземних користувачів. Важливим аспектом у створенні ЕІР є те, що структурні підрозділи – утримувачі спеціалізованих фондів НБУВ одночасно створюють відповідні БД, формуючи їх за різними критеріями, задля розкриття специфічних особливостей документного ресурсу.

За більш ніж 30-річний період формування ЕІР у НБУВ науковий колектив створив і підтримував (наповнював, систематизував, редагував, упорядковував) близько 220 інтелектуальних БД. У різні роки їхня кількість змінювалася через низку чинників: закриття БД у зв'язку із закінченням роботи над проектом; консервування БД на певний період; започаткування нових, об'єднання автономних і розрізнених БД; здійснення рекаталогізації, редагування та доповнення раніше створених бібліографічних записів у БД;

зменшення обсягів щорічних надходжень інформаційних ресурсів; скорочення інтенсивності наповнення БД в умовах карантинних обмежень і повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну.

Протягом останніх двох років відбувалася оптимізація та упорядкування БД. За матеріалами щорічних звітів про бібліотечно-інформаційну діяльність НБУВ і уточненими даними на початок 2025 р. до електронно-інформаційного комплексу НБУВ входили 77 БД, які наповнювалися новим контентом, що у загальному обсязі становить понад 4 млн записів. Серед них: 11 ЕК, які формують і підтримують структурні підрозділи бібліотеки, загальною кількістю близько 145 тис. записів; 33 бібліографічні БД обсягом майже 581 тис. бібліографічних описів; 15 повнотекстових БД, які налічують близько 1 млн 840 тис. повних текстів; 2 реферативні БД, обсяг інформаційних ресурсів яких становить близько 845 тис. бібліографічних записів з анотаціями чи рефератами; 2 мультимедійні БД містять понад 12 тис. записів; 14 – інші БД (фактографічні, службові), що становлять майже 580 тис. записів (детальна інформація – див. *додаток 1*).

Найбільшим складником комплексу ЕІР за кількістю є бібліографічні БД (ретроспективні, поточного наповнення контентом), у яких представлено повний перелік бібліографічних відомостей про документи, необхідних для їхньої характеристики, що відображається у бібліографічному описі. БД мають зручний інтерфейс для пошуку даних, що важливо для виконання інформаційних запитів користувачів. Значне місце у складі бібліографічних БД належить ЕК підрозділів, що мають спеціалізовані фонди, якими обслуговують користувачів НБУВ. Усі ці ресурси є у вільному доступі для широкого кола користувачів на вебпорталі НБУВ (<http://www.nbu.gov.ua/node/554>).

Крім ЕК на основі спеціалізованих фондів створюються тематичні БД у межах різних галузей знань. Наприклад, дослідженням рукописної та книжкової спадщини України, архівних документів української науки слугують спеціалізовані БД, які формуються співробітниками підрозділів інститутів рукопису та архівознавства НБУВ. Так, у спосіб наукового опису рукописних книг (богослужбових, світських рукописних книг XVII століття), арабських, польсько-латинських, кирилических рукописів формується БД «Кодекс: рукописні книги», яка забезпечує різноаспектний інформаційний пошук і сприяє здійсненню наукових досліджень з питань кодикології, палеографії, історії книги, історії мови, папірознавства, мистецтвознавства тощо. Ця БД доступна на вебпорталі НБУВ (<https://salo.li/71E0D1f>).

Підрозділами інституту книгознавства НБУВ формуються спеціалізовані е-ресурси, спрямовані на розкриття відповідних фондів і бібліотечних колекцій, інформаційне забезпечення наукових досліджень. Важливого значення для

розкриття історико-культурних фондів НБУВ та їхньої популяризації має електронно-інформаційний комплекс, до складу якого входять 14 БД (див. *додаток 1* і вебсайт – <http://nbuv.gov.ua/node/542>). БД сформовані з урахуванням різних груп видань, відмінних за специфікою та описом, залежно від їхніх особливостей, зокрема: рідкісних видань XIX–XX століть, іноземних і українських стародруків латинським шрифтом, видань кириличного та гражданського друку, почаївських стародруків, колекцій листівок, книгознавчих статей, мініатюрних і рідкісних видань з детальними книгознавчими анотаціями примірників.

Також особливою унікальністю вирізняються БД колекції музичного фонду України, Спілки композиторів України, бібліографічних БД українських нотних видань 1917–1923 рр., церковної музики, документів з історії національного музичного мистецтва, музичної періодики, грамплатівок, творів Артемія Веделя, рукописів з колекції Розумовських та інші. Важливими інформаційними джерелами збереження та популяризації видань зарубіжної україніки є започатковані у НБУВ БД «Зарубіжна україніка», реєстраційно-аналітична БД української зарубіжної книги та періодичних видань зарубіжної україніки, БД «Українська канадіана» і «Бібліографія зарубіжної україніки».

Ведуться електронні БД бібліотечних зібрань та історичних колекцій, які включають нині 42 колекції, до складу яких входять бібліотеки Подільської духовної семінарії, Київської духовної академії, Маріупольської жіночої гімназії, імператорського Університету святого Володимира (Роки), Софійського кафедрального собору, Віленської медико-хірургічної академії, Королівської бібліотеки Станіслава Августа Понятовського «Pegia», особові та родові бібліотеки (<http://nbuv.gov.ua/node/544>).

Відділом національної бібліографії НБУВ виконано значний обсяг робіт зі створення БД національної бібліографії України. Наразі здійснюється формування БД «Леся Українка (1871–1913)» і «Тарас Григорович Шевченко» у межах підготовки покажчиків бібліографії праць і літератури про їхнє життя та творчість. Сформовані ще на початку 1995 р. службові БД припинили своє самостійне існування у зв'язку із завершенням роботи над проєктами і виходом системи фундаментальних покажчиків національного бібліографічного репертуару, а саме: багатотомного бібліографічного видання «Україномовна книга у фондах НБУВ (1798–1923)», «Книга в Україні (1861–1917)», «Бібліографія вчених України», «Бібліографія НБУВ», доступного користувачам зібрання повнотекстових документів, мультимедійних матеріалів і ресурсів з електронних джерел, присвячених бібліографії творів Т. Г. Шевченка (1840–2013) мовою оригіналу і мовами світу та інші.

З метою вирішення питань української біографістики, координації досліджень у загальнодержавному масштабі, виданні матеріалів біографій

діячів України, альманахів, довідників, формування електронного Українського біографічного словника триває робота над проєктом «Український національний біографічний архів» (УНБА), започаткованим інститутом біографічних досліджень на базі електронних історико-біографічних даних, біобібліографії, який інтегрує вивірену інформацію про діячів України минулих часів і сучасності.

Фактично в усіх структурних підрозділах НБУВ, які мають спеціалізовані фонди і здійснюють обслуговування ними користувачів, створені і наповнюються БД, зокрема: бібліографічні БД довідкового фонду та нових надходжень газетних видань; спеціалізованого фонду бібліотекознавчої літератури у спосіб уведення бібліографічних записів на книги, періодичні й продовжувані видання, аналітичних описів документів; БД Фонду Президентів України, у яких висвітлюється український досвід функціонування інституту президенства та видання з дарчими написами, здійснюється бібліографічний опис книг, статей, дисертацій та авторефератів дисертацій з 1990 р. з тематики інституту президенства в Україні та зарубіжних країнах; віддалена БД «Зарубіжна Австріяка», розміщена на вебпорталі Міністерства закордонних справ Австрії, БД «Австрійська бібліотека», яка надає відомості про документи з власних фондів НБУВ. На оперативне виконання разових запитів віддалених користувачів спрямовано інформаційний сервіс «Віртуальна довідка», який містить архів виконаних запитів, розміщений на вебпорталі НБУВ.

Реферативна БД «Україніка наукова» – перший в Україні корпоративний проєкт з розвитку національної системи реферування української наукової літератури, започаткований 1998 р. як корпоративний проєкт НБУВ та Інституту проблем реєстрації інформації (ІПРІ) НАН України. У БД розміщені бібліографічні описи та реферативна інформація про вітчизняні наукові публікації з усіх галузей знань, зокрема книги, статті з періодичних і продовжуваних видань; з неопублікованих документів – автореферати дисертацій та препринти, орієнтовані на інформаційне забезпечення наукової аудиторії, що сприяє інтеграції досягнень українських учених у сучасних наукових електронних комунікаціях. Наразі обсяг інформаційних ресурсів загальнодержавної реферативної БД «Україніка наукова», представленої у вільному доступі в мережі «Інтернет», перевищує 850 тис. записів (<https://salo.li/d87f2ab>). На основі цієї БД спільно з ІПРІ НАН України видається чотири серії Українського реферативного журналу «Джерело», а саме: «Природничі науки», «Техніка. Промисловість. Сільське господарство», «Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво», «Медицина. Медичні науки».

Реферативна інформація представлена також у БД «Наукові реферативні огляди», які мають службове призначення для формування тематичних реферативних оглядів, що розміщені на вебпорталі НБУВ з вільним доступом для користувачів (<http://nbuv.gov.ua/references/>).

Окрему увагу співробітники НБУВ приділяють розбудові повнотекстового наукового ресурсу – електронній бібліотеці. Найпотужнішим її складником є загальнодержавний репозитарій «Наукова періодика України», який містить близько 1,5 млн наукових статей. У ньому представлено надані науковими установами і закладами освіти електронні версії наукових фахових періодичних видань (електронних журналів, наукових видань НАН України, повних текстів наукових статей). Ресурс користується підвищеним попитом серед українських і зарубіжних установ та окремих користувачів, доступ до нього є безоплатним і надається на вебпорталі НБУВ (<https://salo.li/7169371>).

Кількість книг, представлених у «Науковій електронній бібліотеці», наразі налічує понад 37 тис. примірників. До е-ресурсу включають електронні аналоги друкованих видань, електронні книжкові видання, надані правласниками (авторами, видавництвами), і цифрові копії традиційних бібліотечних документів, створених у НБУВ.

Вагомим внеском у цифрову трансформацію НБУВ стало створення електронного архіву «Репозитарій НБУВ» (eVerLib), який зберігає в електронному вигляді копії документів наукового, довідкового, освітнього, методичного призначення, репрезентує інтелектуальні здобутки колективу НБУВ (містить майже 4750 записів), забезпечує для користувачів відкритий доступ до інформації про всі наукові підрозділи, співробітників (науковців) НБУВ, наукові публікації як індивідуальних, так і колективних авторів і поширює матеріали електронного ресурсу у світовому науково-інформаційному середовищі.

Крім того, відбувається формування відкритого ресурсу бібліотечних колекцій «Цифрової бібліотеки історико-культурної спадщини» (становить майже 3,8 тис. записів), серед яких – меморіальна електронна колекція «Т. Г. Шевченко», електронні колекції унікальних і цінних документів із фондів НБУВ, випуски історичних українських газет.

Разом з тим реалізується проєкт НБУВ електронна бібліотека «Україніка» – зведений бібліографічний та повнотекстовий довідково-інформаційний ресурс документальної спадщини України загальною кількістю понад 30,3 тис. записів, у складі якого – оцифровані оригінальні документи українознавчої тематики НБУВ, електронні колекції «В. І. Вернадський», «Шевченкіана», з організацією доступу до науково-довідкових, бібліографічних, текстових ресурсів, які супроводжуються іконографічною та довідково-енциклопедичною інформацією та використовуються у навчальних і наукових цілях.

Здійснюється формування та систематизація значного масиву електронних науково-інформаційних ресурсів Фонду Президентів України (поточний стан – понад 71 тис. записів), у яких представлена інформація про події, пов'язані з офіційною діяльністю та життям Президентів України (виступи, хроніка

подій, матеріали президентських і парламентських виборчих кампаній, офіційних заходів за участю президентів різних країн), а також ключові фрагменти публікацій за дослідженням реакції української та зарубіжної преси на соціально-політичні процеси в суспільстві (преса про політичних діячів і політичні партії України).

Особливе значення набула розбудова корпоративного інформаційного порталу «Наука України: доступ до знань» про об'єкти державної дослідницької інфраструктури, який надає інтегрований доступ до доробку вітчизняних дослідників через науково-інформаційні ресурси бібліотек, наповнюючи електронними матеріалами БД: «Науковці України», «Наукові установи», «Наукові бібліотеки України», «Науково-інформаційні ресурси бібліотек України», що сприяє популяризації науки в державі та доступності національного наукового надбання світовій спільноті. Формуються електронний бібліографічний науково-інформаційний анований ресурс «Тематичний інтернет-навігатор» і БД «Електронний архів інформаційних джерел науково-дослідної роботи».

У мультимедійних СБД розміщуються видання, які одночасно містять графічну, текстову, цифрову, музичну, аудіо-, відео-, фото- та іншу інформацію, а також друковані документи користувачів. Серед них – електронні СБД мультимедійних ресурсів інституту президенства, що відображають різні аспекти організації та діяльності президентської влади й дорадчих структур, як в Україні, так і за кордоном, «Подарунки президентам України», де здійснюється атрибуція, класифікація та систематизація документів з колекції та створюється її фотоархів. Також формуються мультимедійні СБД мистецтвознавчих колекцій рідкісних художніх поштів до 1917 р., української образотворчої картки кінця XIX – початку XX століть, гравірованого портрета XVI–XVIII століть, мідних гравірованих дощок українських друкарень XVIII–XIX століть, аркушевих образотворчих документів, зокрема українського плакату і кіноплакату тощо.

Окрім вище зазначених ресурсів у НБУВ здійснюється формування інших СБД, зокрема: фактографічної загальнодоступної БД «Персоналії НАН України» (наповнення з 2014 р.), у якій представлено інформацію про всі наукові академічні підрозділи та персоналії НАН України у частині академіків, член-кореспондентів, очільників установ.

З метою проведення експертного оцінювання результативності наукової діяльності, формується ресурс із бібліометричної та наукометричної інформації в інформаційно-аналітичній системі «Бібліометрика української науки», в якій представлені бібліометричні профілі науковців і дослідницьких колективів задля просування здобутків українських учених у світову наукову мережу.

Прикладами інформаційних ресурсів для службового використання в

НБУВ є обліково-реєстраційна БД «Читачі НБУВ», яка надає персоніфіковані відомості про користувачів бібліотеки за соціально-демографічними й соціально-професійними характеристиками, а також СБД зі збереження унікальних документів НБУВ, у яких надається вичерпна інформація про стан і умови зберігання рукописних документів; статистичні показники стосовно фізичних характеристик приміщень і видів шкідників із фондів НБУВ і академічних бібліотек; інформація про нове консерваційне обладнання тощо. Для фахівців інших бібліотек такі ресурси можуть бути корисними в контексті вивчення досвіду щодо створення чи розбудови аналогічних СБД безпосередньо у своїх установах.

Нині окремі СБД не наповнюються новими даними, оскільки співробітники здійснюють роботу з рекаталогізації, редагування, уточнення та доповнення відомостями раніше введених бібліографічних записів у БД, що хоча і впливає на щорічний кількісний показник обсягу записів, проте дає змогу підвищити якість е-ресурсу й ефективність інформаційного пошуку. Такими СБД, як правило, за потреби можна скористатися безпосередньо у відділі-розробникові е-ресурсу, як й іншими локальними БД, не представленими з різних причин на широкий загальний мережі «Інтернет». Хоча на вебпорталі НБУВ сконцентровано не весь комплекс створених бібліотечними підрозділами СБД, переважну їхню кількість представлено у безперешкодному доступі для всіх зацікавлених користувачів (http://www.nbu.gov.ua/data_base/) з можливістю комплексного інформаційного пошуку.

Наразі у бібліотеці продовжують активно створюватися нові ЕІР, зокрема: повнотекстова БД «Журнали НАН України», яка є сегментом «Журнали» Бібліотечного порталу LibNAS; інтегрований ресурс, призначений для здійснення атрибуції нотних видань і аудіодокументів «Дослідження пам'яток музичної культури», організований з трьох СБД, остання з яких «Шевченкіана»; корпоративний проєкт зведеного наукового каталогу мережі бібліотек наукових установ НАН України; бібліографічні СБД, присвячені видатними діячам науки, культури, освіти; СБД бібліографічних покажчиків української періодики; СБД збереження бібліотечних фондів і документальної спадщини держави; збираються біобібліографічні дані для формування електронної СБД «Український мемуарій» та інші.

Крім того у НБУВ реалізовано новий проєкт ResearchUA, розміщений на бібліотечній цифровій платформі підтримки наукових досліджень в Україні, що охоплює понад 15 БД наукової інформації. Також, з метою сприяння розвитку освітніх програм, знань та інформації про Україну й українців, на вебпорталі НБУВ продовжено річну передплату архіву української періодики онлайн LIBRARIA, надається безкоштовний доступ до електронних ресурсів.

Починаючи з 2015 року в Державній службі інтелектуальної власності

Україні зареєстровано авторські права на 12 БД як об'єктів інтелектуальної власності НБУВ, а саме: «Віртуальна довідка», «Кодекс: рукописні книги», «Україна у відгуках зарубіжної преси» з інформаційно-бібліографічним бюлетенем, «Пряма мова Президентів України», «Читачі НБУВ», «Наукова періодика України», «Послуги читальних залів», «Інститут президенства в зарубіжних ЗМІ», «Збереження унікальних документів», зокрема 2024 року – «Публікації НБУВ», «Співробітники НБУВ», «Бібліометрика української науки», отримано відповідні «Свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір».

Сформовані ЕІР НБУВ слугують джерельною базою, на основі якої підготовлені і видані фундаментальні монографії; наукові біографічні та бібліографічні покажчики і посібники; анотовані та зведені каталоги фондів НБУВ; словники, довідники, науково-інформаційні видання; тематичні реферативні огляди, дайджести; наукові фахові періодичні, продовжувані видання; збірники наукових праць; наукові публікації тощо. Про стабільну затребуваність у користувачів ЕІР НБУВ свідчать статистичні показники річної звітності НБУВ, зокрема: користувачів (за унікальними ір-адресами) – 1,2 млн 2024 року, 0,62 млн – у першому півріччі 2025 року (з них 12 % зарубіжних користувачів з різних країн світу), звернень до е-ресурсів відповідно – 2,7 млн і 1,3 млн [5].

Упровадження та функціонування значної кількості СБД власної генерації розширює номенклатуру науково-інформаційних бібліотечних послуг, є інформаційним підґрунтям для наукових розвідок, освіти й інтелектуального зростання; сприяє розвитку електронної дослідницької інфраструктури України; забезпечує актуалізацію, доступність, інтеграцію наукового доробку науковців і наукових установ України, рукописної, книжкової, документальної спадщини у глобальному соціокомунікаційному просторі.

Висновки. Упродовж періоду від початку процесу інформатизації в НБУВ колектив створив потужний науково-інформаційний електронний ресурс загальнонаціонального значення, до складу якого входять найбільша в країні наукова електронна бібліотека та реферативна база «Україніка наукова», а також комплекс спеціалізованих бібліографічних, реферативних, повнотекстових, мультимідійних, аналітичних та інших баз даних, функціонально спрямованих на збереження та популяризацію інтелектуального здобутку та національної культурної спадщини українського народу, інформаційний супровід наукових досліджень та освітнього процесу, задоволення інформаційно-знанневих потреб суспільства.

Сьогодні електронні інформаційні ресурси НБУВ становлять національне надбання, постійно розвиваються, удосконалюються, збагачуються новою суспільно значущою інформацією, інтегруються до європейської наукової

інфраструктури, що особливо важливо для розвитку цифрових ресурсів в Україні, системи стратегічно важливих комунікацій та забезпечення розширеного доступу до світових інформаційних ресурсів. У цьому зв'язку, на думку науковців, оцінюючи потенціал баз даних власної генерації вітчизняних національних і технічних бібліотек, ураховуючи вільний доступ, унікальні й актуальні дані для України, широке охоплення національних наукових періодичних видань, а також високу вартість передплати контенту в комерційних базах даних, українські ресурси у поєднанні з міжнародними базами даних у перспективі можуть стати конкурентоспроможною альтернативою міжнародним комерційним і відкритим БД для подальшого розвитку у межах світового руху Відкритої науки [13].

Незважаючи на геополітичні виклики, спричинені збройною військовою агресією Російської Федерації проти України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського продовжує роботу щодо розбудови й оптимізації електронного науково-інформаційного ресурсу, потенціально відкритого для найширшого загалу українських і зарубіжних користувачів; ресурсу, який заслужено займає чільне місце в науково-інформаційному середовищі України та успішно інтегрується до світового науково-інформаційного простору.

**Відомості про спеціалізовані бази даних
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського
(станом на 01.01.2025 р.)**

№ з/п	Назва БД	Рік створення	Загальна кількість записів
Електронні каталоги			
1.	ЕК абонементу	2016	27 837
2.	ЕК фонду зарубіжної україніки	2009	12 830
3.	ЕК музичного фонду	2009	32 961
4.	ЕК фонду образотворчих мистецтв	2008	15 864
5.	ЕК відділу стародруків та рідкісних видань – підручний фонд	2009	8805
6.	ЕК каталог відділу фонду юдаїки	2009	1379
7.	ЕК дослідження рукописних та архівних фондів	2010	3800
8.	ЕК періодика єврейськими мовами у збірці фонду юдаїки	2013	25 287
9.	ЕК єврейська книга: стародруки та сучасні видання	2014	1262
10.	ЕК фонди Інституту рукопису	2009	4401
11.	ЕК періодика у збірці фонду юдаїки	2012	10 539
Разом БД – 11			144 965
Бібліографічні БД			
12.	VIK	2010	371 453
13.	Барокова поезія в українських стародруках	2022	212
14.	Бібліографічні покажчики української періодики	2022	540
15.	Бібліотечний вісник	2019	1222
16.	Видання громадянського друку	2004	6618
17.	Віртуальна довідка	2011	8451
18.	Газети. Нові надходження до газетних фондів	2011	7323
19.	Грамплатівки	2005	655
20.	Джерела української біографістики	1996	11 610
21.	Довідковий (підручний) фонд відділу газетних фондів	2018	1292

22.	Довідники	2014	1038
23.	Журнали	2013	350
24.	Журнал «Музика». Публікації	2002	1504
25.	Зарубіжна Австріяка	2008	1813
26.	Індивідуальний автор	2015	4030
27.	Іноземні стародруки	2009	5235
28.	Інститут президентства	1997	33 363
29.	Інформаційні ресурси інтернет	2011	5978
30.	Картотека книгознавчих статей	2009	2512
31.	Каталог залу бібліотечнознавчої літератури	1999	11 633
32.	Книги з дарчими написами	2013	2869
33.	Кодекс: кириличні рукописні книги XVII–XVIII ст.	2007	453
34.	Колективний автор	2013	4700
35.	Колекція Розумовських	2012	358
36.	Леся Українка (1871–1913 рр.)	2019	12 279
37.	Наукові праці НБУВ	2019	1754
38.	Реєстраційно-аналітичний каталог періодичних видань зарубіжної україніки	2009	51 500
39.	Рідкісні видання XIX–XX ст.	2003	5984
40.	Рукописна та книжкова спадщина	2019	917
41.	Українська канадіана	2015	2947
42.	Український плакат	2008	10 081
43.	Шевченкіана	2021	4687
44.	Шевченко Т. Г.: бібліографія літератури про життя і творчість	2013	5607
Разом БД – 33			580 968
Мультимедійні БД			
45.	Подарунки президентам України	2012	2770
46.	Українська образотворча картка кінця XIX–початку XX ст.	2014	9290
Разом БД – 2			12 060
Реферативні БД			
47.	Україніка наукова	1998	842 700
48.	Наукові реферативні огляди	2014	1938
Разом БД – 2			844 638
Повнотекстові БД			
49.	Електронна бібліотека «Україніка»	2013	30 324
50.	Журнали НАН України	2023	175 705
51.	Журнали НАН України	2013	345
52.	Інститут президентства в зарубіжних ЗМІ	2019	11 458
53.	Інформаційно-аналітичні матеріали	2012	1654
54.	Наукова електронна бібліотека	2010	37 125

55.	Наукова періодика України	2013	1 451 000
56.	Повні тексти	2010	60 085
57.	Преса про Національну бібліотеку України імені В. І. Вернадського	2011	359
58.	Пряма мова президентів України	2013	6484
59.	Публікації співробітників НБУВ	2017	4750
60.	Репозитарій НБУВ	2010	4750
61.	Співробітники НБУВ	2013	535
62.	Україна у відгуках зарубіжної преси	2011	51 204
63.	Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини	2011	3785
Разом БД – 15			1 839 563
Інші БД			
64.	Бібліометрика української науки	2013	58 300
65.	Збереження унікальних документів	2013	29
66.	Історико-культурні ресурси	2010	30
67.	Мікромішети та комахи-шкідники із фондів НБУВ і бібліотек науково-дослідних установ НАН України	2023	50
68.	Моніторинг температурно-вологісного режиму	2010	2512
69.	Наукові установи	2016	988
70.	Науково-інформаційні ресурси бібліотек України	2016	552
71.	Науковці України	2017	162 212
72.	Оцифрування документів	2010	8046
73.	Персоналії	2000	95 404
74.	Персоналії НАН України	2014	2076
75.	Реєстр бібліотек	2016	452
76.	Технології збереження фондів	2019	359
77.	Читачі НБУВ	1998	247 346
Разом БД – 14			578 356
Загальна кількість БД – 77			4 000 550

Список бібліографічних посилань

1. *Бази даних служби довідково-бібліографічного обслуговування* : Анотований каталог / НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського ; упоряд. : Т. В. Добко. Київ, 1996. 20 с.

2. Василенко О. М., Масловська М. С. Інформаційне забезпечення науково-дослідної та практичної діяльності в Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського. *Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: бібліотекознавство та бібліотечна діяльність в інноваційному процесі розвитку*

(2002–2020) : монографія / Є. М. Білько, О. М. Василенко, В. В. Горєва [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського ; відп. ред. : О. М. Василенко ; наук. ред. : О. З. Клименко. Київ, 2022. С. 91–104. URL : <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004354>

3. Гриценко Н., Ключнікова О., Сандул О. Бібліографічні та реферативні бази даних як інструмент формування наукового портфоліо. *Бібліотечний вісник*. 2021. № 2. С. 30–41. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2021_2_5

4. ДСТУ 7448:2013. Інформація та документація. Бібліотечно-інформаційна діяльність. Терміни та визначення понять : вид. офіц. Уведено вперше (зі скасуванням в Україні ГОСТ 7.26-80); чинний від 29.11.2013 р. № 1423). Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. III, 41 с. (Національний стандарт України). URL : <https://lib.nure.ua/storage/app/media/nmbk/doc/dstu.pdf>

5. Звіт про бібліотечно-інформаційну діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за 2024 р. / Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського ; відп. ред. : Т. М. Коваль ; наук. ред. : О. Г. Яковенко. Київ, 2025. 128 с.

6. Іванова М. Бази даних Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. Київ, 2023. Вип. 67. С. 266–276. doi : <https://doi.org/10.15407/np.67.266>

7. Лобузін К. В. *Технології організації знань у бібліотечно-інформаційній діяльності* : монографія / НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського ; відп. ред. : О. С. Онищенко. Київ, 2012. 252 с. URL : <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002150>

8. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського у перше десятиліття незалежності України (1991–2002) : монографія / Л. А. Дубровіна, О. С. Онищенко, В. М. Горючий [та ін.] ; НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ, 2019. 452 с. URL : <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003589>

9. Петров В. Технологія формування реферативної бази даних «Україніка наукова»: наукометричний потенціал / В. Петров, А. Крючин, К. Лобузін, С. Гарагуля, І. Балагура, Н. Мініна. *Бібліотечний вісник*. 2020. № 6. С. 7–14. doi : <http://doi.org/10.15407/bv2020.06.007>

10. Самохіна Н. Ф., Пелюховська І. З. Електронні інформаційні ресурси наукової бібліотеки: класифікація та проблеми використання. *Бібліотека. Наука. Комунікація. Пріоритети сьогодення та перспективи* : матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Київ, 1–3 жовт. 2025 р.) : у 2 т. / НАН України, Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського, Асоц. б-к України ; відп. ред. : О. М. Василенко. Київ, 2025. Т. 1. С. 331–334. doi : https://doi.org/10.15407/r_nbuv.0005157

11. Спеціалізовані бази даних. *Посібник з академічних досліджень (Lowry)*. URL : <https://salo.li/85Ba9e0>

12. Стратегія розвитку Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (2022–2025). *Бібліотечний вісник*. 2023. № 2. С. 3–6. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2023_2_3

13. Цюра М. А. Українські бази даних як конкурентоспроможна альтернатива міжнародним базам даних. *Бібліотека університету на новому етапі розвитку соціальних комунікацій. Матеріали конференції*. 2024. № 9. С. 182–190. doi : https://doi.org/10.15802/unilib/2024_317404

References

1. Dobko, T. V. (Comp). (1996). *Bazy danykh sluzhby dovidkovo-bibliografichnoho obsluhovuvannia* : anotovanyi katalog [Databases of the reference and bibliographic service : annotated catalog]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
2. Vasylenko, O. M., & Maslovska, S. M. (2022). Informatsiine zabezpechennia naukovo-doslidnoi ta praktychnoi diialnosti v Natsionalnii bibliotetsi Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho [Information support of research and practical activities in the Vernadskyi National Library of Ukraine]. *Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho: bibliotekoznavstvo ta bibliotechna diialnist v innovatsiinomu protsesi rozvytku (2002–2020)*: monohrafiia [V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine: library science and library activity in the innovation process of development (2002–2020): monograph]. (pp. 91–104). Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0004354> [In Ukrainian].
3. Hrytsenko, N., Kliushnikova, O., & Sandul, O. (2021). Bibliografichni ta referatyvni bazy danykh yak instrument formuvannia naukovoho portfolio [Bibliographic and abstract databases as a tool for forming a scientific portfolio]. *Bibliotechnyi Visnyk*, 2, 30–41. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2021_2_5 [In Ukrainian].
4. (2014). *Informatsiia ta dokumentatsiia. Bibliotechno-informatsiina diialnist. Terminy ta vyznachennia poniat*. DSTU 7448:2013. [Information and documentation. Library and information activities. terms and definitions of concepts. DSTU 7448:2013 from 29th November 2013]. Kyiv: Ministry of Economic Development of Ukraine. Retrieved April 25, 2025 from <https://lib.nure.ua/storage/app/media/nmbk/doc/dstu.pdf> [In Ukrainian].
5. Koval, T., & Yakovenko, O. (Eds). (2025). *Zvit pro bibliotechno-informatsiinu diialnist Natsionalnoi biblioteki Ukrayiny imeni V. I. Vernadskoho za 2024 r.* [Report on the library and information activities of the Vernadskyi National Library of Ukraine for 2024]. Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
6. Ivanova, M. (2023). Bazy danykh Natsionalnoi biblioteki Ukrayiny imeni V. I. Vernadskoho [Databases of V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine]. *Naukovi Pratsi Natsionalnoi Biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho*, 67, 266–276. doi: <https://doi.org/10.15407/np.67.266> [In Ukrainian].
7. Lobuzina, K. V. (2012). *Tekhnologii orhanizatsiinykh znannievykh resursiv u bibliotechno-informatsiinii diialnost*: monohrafiia [Technologies for knowledge resources organization in library and information activities: monograph]. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002150> [In Ukrainian].
8. Dubrovina, L. A., Onyshchenko, O. S., & Horovyi, V. M. [et all]. (2019). *Natsionalna Biblioteka Ukrayiny imeni V. I. Vernadskoho u pershe desiatylittia nezalezhnosti Ukrainy (1991–2002)*: monohrafiia [Vernadskyi National Library of Ukraine in the first decade independence of Ukraine (1991–2002): monograph]. Kyiv, Ukraine. Retrieved from <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003589> [In Ukrainian].
9. Petrov, V., Kryuchyn, A., Lobuzina, K., Harahulia, S. S., Balahura, I. V., & Minina, N. M. (2020). Tekhnolohiia formuvannia referatyvnoi bazy danykh «Ukrayinika naukova»: naukometrychnyi potentsial [Technology of Forming an Abstract Database «Ukrainika Scientific»: Scientometric Potential]. *Bibliotechnyi Visnyk*, 6, 7–14. DOI: <http://doi.org/10.15407/bv2020.06.007> [In Ukrainian].

10. Samokhina, N., & Pelukhovska, I. (2025, October 1–3). Elektronni informatsiini resursynaukovoï biblioteky: klasyfikatsiia ta problemy vykorystannia [Electronic information resources of the scientific library: classification and problems of use]. In *Library. Science. Communication. Current Priorities and Prospects: Proceedings of the International Scientific Conference* (Vol. 1, pp. 331–334). V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. Kyiv, Ukraine. doi: https://doi.org/10.15407/r_nbuv.0005157 [In Ukrainian].
11. Spetsializovani bazy danykh. *Posibnyk z akademichnykh doslidzhen (Lowry)*. [Specialized databases. A guide to academic research (Lowry)]. Retrieved from <https://salo.li/85Ba9e0> [In Ukrainian].
12. (2023). Stratehiia rozvytku Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho (2022–2025) [Development strategy of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine (2022–2025)]. *Bibliotechnyi Visnyk*, 2, 3–6. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/by_2023_2_3 [In Ukrainian].
13. Tsiura M. A. (2024). Ukrainski bazy danykh yak konkurentospromozhna alternatyva mizhnarodnym bazam danykh [Ukrainian databases as a competitive alternative to international databases]. In *University Library at a New Stage of Social Communication Development. Conference Proceeding*, 9, 182–190. Dnipro, Ukraine. doi: https://doi.org/10.15802/unilib/2024_317404 [In Ukrainian].

Olga Vasylenko,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1235-1452>,
Candidate of Historical Sciences,
Director of the Institute of Library Science,
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
3, Holiivskyi ave., Kyiv, 03039, Ukraine
e-mail: vasylenko@nbuv.gov.ua

Nataliia Bilinets,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7249-6437>,
Research Associate,
Department of Theory and History of Library Science,
Institute of Library Science,
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
3, Holiivskyi ave., Kyiv, 03039, Ukraine
e-mail: binets@nbuv.gov.ua

**SPECIALIZED DATABASES
AS A COMPONENT OF INFORMATION RESOURCES
OF THE V. I. VERNADSKYI NATIONAL LIBRARY OF UKRAINE**

The purpose of this publication is to consider the modern complex of specialized databases as an important component of the system of intellectual resources of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine in the state of its development, relevance

and functional purpose. **The research methodology is based** on the use of a complex of general and special methods: scientific analysis, synthesis, processing of scientific publications, reports and information of the web portal of the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine, generalization; application of the principles of scientific objectivity and historicism. **Scientific novelty.** For the first time, a complex of specialized databases is characterized as an important component of the system of scientific and information resources created by the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine in the context of their development, optimization, restructuring, current statistics, accessibility and use in ensuring the information, knowledge and cultural and educational needs of society. **Conclusions.** In the context of modern geopolitical challenges associated with the military aggression of the Russian Federation against Ukraine, the V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine continues to work on the development and optimization of an electronic scientific and information resource, a powerful component of which are specialized databases (72); unique in their content and potentially open to the widest possible audience of Ukrainian and foreign users; electronic information resources of the NBUV are of national importance, constantly developing, improving, enriched with new socially significant information, and integrated into the European and world scientific and information space.

Keywords: database, specialized database, scientific information resources, scientific library, electronic library, digital library, V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine.